

szlovákság jövődjét a magyarságéval; olyan irányú gyűlöletnek és elfogultságnak aminőt napjainkban gyakorta tapasztalunk, nyoma sem volt s inkább a józan reálpolitikai elképzelések valóvaltható tervei, semmint misztikus és a szlovákság részére semmiesetre sem előnyös pánszláv gondolat irányította tényleges működésüket. A *nyelvet* kívánták jogaiba iktatni s korán felismerték azt az — újabb gondolkodásunk szerint teljesen jogos — eltolódást, amely a nemzetállam két tényezője: föld és nép közül az utóbbit s annak minden szellemi sajátját — elsősorban pedig nyelvét — juttatta nagyobb fontossághoz. „Hazát könnyen lehet újból találni, ha az veszendőbe megy; nemzetet és nyelvet soha és sehol; a haza magában véve holt föld, idegen természetű tárgy, nem-ember: a nemzet vérünk, életünk, szellemünk, szubjektivitásunk. A hazaszéretet ösztönszerű, vak, természetes ösztön: a nemzethez és nemzetiséghez való szeretet inkább az értelem és a műveltség szüleménye.“ (Kollár, 1837.) Megszívlelendő gondolat ez különösen mireánk, magyarokra nézve! Végezetül hadd emeljünk ki még egyet a könyv számos elgondolkodtató utalásai közül és ez a régebbi korban szinte még testetlen, de minduntalan felbukkanó és vágyakozó szláv testvériség eszméje, amely később egyre tudatosabban és Magyarországot gyengítőbben alakult át politikai irányzatú pánszlávizmussá. Nem mehetünk e gondolatfűzésben tovább; a hely és az idő egyaránt megállásra késztet, de a magyarság sorskérdései iránt fogékonysággal bírókat joggal foglalkoztatja az a kétféle szerep, amit nemzetünknek a Kárpátok medencéjében történt honfoglalása folytán a szlávok tulajdonít: végzetes megakadályozója a szlávok egyesülésének és gát az előretörő germán terjeszkedés ellen. Wagner Ferenc könyve e tetteket bőven kifejti és előrenyújtott új módjára utal a jövőre is. Dicséret és elismerés illeti meg művéért.

— *ami.* —

A mai Finnország (Épülő ország). Írta: dr. Erdődi József. A Magyar Téka kiadása. 160 oldal, 61 képpel.

A könyv lapjairól hallgatag finn parasztok, tájak, városok, életformák Észak ködébe vesző körvonalai bontakoznak ki. Előbb csak szívárványként gyönyörködünk bennük, aztán lassan közelebb hozza őket az író: mozogni, élni kezdenek. A tavak zöldfenyős gránitszigetekkel, a szigetek barna faházakkal, füstölő szaunákkal, az országutak sárga társasgépkocsikkal népesülnek be, feltűnedeznek az irtások helyén a friss települők templomos falvai a hangtalan Lappföldön, zúgni kezdenek a víz-esések, robogni a messzeigyekvő vasúti kocsik, Helsinkit látjuk nagyvárosi fényben vadonatúj felhőkarcolóival, palotáival, lüktető forgalmával, — a képek egyre pergőbbek s egyre közelebb vonnak bennünket a nagy egységhez, a „boldog nemzet“ boldog országához. Finnország . . . A szó valóban eposzi hangzású. Sarkfényes álmok, ne az életünk számára megmutatott ideálok teszik nagyszerűvé és kirobant, még parázsló, szívet megremegtető tragédiák komorlanak mögötte. Finnország . . . Az, ízek ezerféle zamattal keverednek; hovatovább országból eszme, fogalomból határ nélküli táj és a világnak megmutatott példából állásfoglalás lett, — magatartás a korral, hatalmakkal és multtal szemben. Nem ok nélkül halmozzuk itt a kitételeket: Finnország valóban több — és több is kell legyen — számunkra egy machiavellisztikus államgondolatnál. A távolság és romantika aztán együttesen ragadják el a tárgyi tényt: Finnország képekben, számokban és teljesítményekben megmutatkozó életét. Erdődi folytatja ebben a könyvében komoly tanítását Finnországról; tanulmányok és cikkek után most a *mai* Finnországot állítja elénk. Nagy feladat; 1940-

ben Finnországról írni és arról a Finnországról, amelyik 1939 után is élni akar.

A hármas tagozás (*Finn szokások ; Finn tó- és városképek ; A föld, az ember ; a munka*) előnyére válik a műnek. Áttekinthető s jólesően kell megállapítanunk, hogy minden a *helyén* van, gyönyörködteti az esztétikai hatások iránt fogékonyt, ismereteket nyújt a tanulni vágyóknak és megadja az akadémikus ízlésű számára is a szükséges kereteket. Vegyük sorra röviden a részeket, remélve, hogy az ismertetés céljának megfelelően éhséget kelt az egészre, az elvonatkozást és tanítást keresők meglelik benne a szellem és lélek táplálékát.

Máshol Európában homály van s Helsinki felé közeledve egyre több és több a fény, — találóbbr képpel lehetne-e kezdeni Finnország bemutatását? A kép azonban hasonlatnál több : valóság. Népünnep finn földön a júniusvégi leghosszabb nap, az emberek elhagyják városi lakásukat és oda mennek, ahová ők mindig megújulni járnak : a komoly fenyők, csöndes tavak magányába. Vidéki otthonuk kiegészítője a jellegzetes finn fürdő, a szauna, ez is szimbólumnak érződik *Erdődi* leírásában. Egészség és erő adója, atléták és katonák kiemelkedő teljesítményének igazi magyarázója. Nyaralási képek következnek, majd filmszerűen vonulnak el előttünk a finn népszokások : ünneplések, szögyűjtő mozgalom, tánc, étkezések és a legsajátosabb finn népszokásnak, a becsületességnek a példái. Példákat hoz fel az író, igen helyesen, elméleti fejtegetések helyett ; azt, hogy valamelyik nép tisztességes, igen könnyű leírni, de nehezebb arra példát találni, hogy őrizet nélkül hagyott poggyászt, országút szélén letett postacsomagot nem emel el senki . . .

Jellegzetes finn tájakat mutat be ezután *Erdődi*. Vizesések, erdők, lappföldi telepesfalvak közt járunk s egyfelől megcsodáljuk a természet csodálatos panorámáját, másrészt megismerjük a finn paraszt, a finn szervezőerő eredményeit : pár ember által irányított hatalmas erőműtelepeket, iparközpontokat, ahol nincsen szenny és nagyvárosokat, ahol jóléti célokra az összes kiadásoknak egyharmadát költik. Elköltik, de kitűnik a leírásból, hogy az összeg az utolsó fillérig tényleg jóléti célokra jut s nem folyik széjjel különböző adminisztrációs költségekre.

A finn ember kitartó, eredményes munkájáról szól a könyv harmadik része. Nem kell megijedni tőle ; nem száraz statisztikai adatokat tartalmaz ! Megismertet elsősorban azzal, hogy micsoda kincsének tartja Finnországban mindenki a *nyelvet*. Frázisos nyelvvédelem helyett a mindennapi élet állandó, gondos tisztogatása őrzi meg gazdagságában, színességében és táji erőinek teljében a finn nyelvet s olyan munka ez, amiből részét kivenni kicsi és nagy, szegény és gazdag egyaránt kötelességének tartja. Évszázadok keserves történelme tanította meg őket arra, hogy Isten után a nyelv az ő legerősebb várak. „*Hisznek a munkában és hisznek az emberben. Ennél fogva munkára azt veszik, akinek a képességei a legjobbak, nem pedig azt, akit ajánlanak. Nem is tudják megérteni a protekció fogalmát. Mikor megmagyaráztam nekik ezt a nepolizmuson és ismeretsegeken alapuló rendszert, szomiorúan rázták fejüket, mert megértették, hogy a protekció a munkában a munka értékének elzüllését és az ember képességeinek megvetését jelenti.*” Büszkék arra, ha tanulnak és tudnak ; az egyetemeken valódi építő munka folyik s hangoskodó szervezkedések, politizálás helyett vidékek szerint alkotnak egyesületeket. Lenézni egymást? Cím- és rangkorság? Finnországban ismeretlen, de hogyan is lenne lehetséges abban a társadalomban, amelyikben az apa még földműves, a gyermekek pedig már tanárok, hivatalnokok. A származást pedig Finnországban nem szokás titkolni.

Finn földművelés, ipar, közlekedés és kereskedelem vonul el ezután eljöttünk pergő képekben. Néhány évtizedes munka eredménye valamennyinek fejlettsége s

érezzük a lendületből, hogy nem állíthatja meg semmi, mert friss dolgozókedvből felfelétörekvésből fakad. Nem kiélt társadalom, enervált tagjai nincsenek, állapítjuk meg olvasás közben jóleső rokonszeretettel, de fel is sóhajunk: sokat kellene tanulni tőlük! Közoktatásügyükről e folyóirat hasábjain is bemutatta az író, hogy milyen előrelátással és okos modernséggel szervezik meg a nép számára szabott iskolákat, ahol üres elméletek adása helyett jó gazdákká, beosztó és ügyes háziasszonyokká nevelik gyermekeiket.

Kiragadott részek voltak ezek supán a könyvből; célunk nem is tartalmának teljes felsorolása. „Petite histoire — grand exemple“, — mondta egy francia a finnekről. Erdődi könyve utat mutat mondatának valóra váltásához: „Fogadjuk meg példájukat; a finn példa követése áldást hozhat.“

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

A szegedi fiúgimnáziumok és polgári iskolák évkönyveinek egybevetése.

A közelmúlt kétségtelenül legjelentősebb közoktatásügyi törvényének, az 1935. évi VI. t. c.-nek egyik alapelve az iskolafajok egymáshoz közelebb hozására való törekvés. Ebben az irányban az első lépés csak a megismerés lehet. Iskolafajainkról külön-külön értékes irodalmunk van, azonban szegények vagyunk olyan dolgozatokban, munkákban, melyek az egyes iskolafajok összehasonlítását, párhuzamos tárgyalását, egységes szemléletét tűzték volna ki célul, természetesen a nélkül, hogy ezáltal csak az egyik iskolafaj szémszögéből bírálják a másik iskolafaj munkáját. Ez utóbbi a fenti célok szempontjából kevésbé értékes.

Ennek a gondolatnak a jegyében kezdtem hozzá a szegedi fiú gimnáziumok és polgári iskolák egyes kérdéseinek összehasonlításához. Azonban az áttekinthetőség céljából még ezt a témakört is korlátozni kívántam és ezért egyelőre csak a szegedi fiú gimnáziumok és fiú polgári iskolák tanulóinak az egyes iskolák évkönyveiben található statisztikai adataiból levont következtetésekre és megállapítható tényekre szeretnék szorítkozni.

Szegeden jelenleg (az 1939/40. évkönyveket vettem alapul) 3 fiúgimnázium és 3 fiú polgári iskola van (a gyakorló polgári iskola fiútagozatát is beleszámítva). Ezekben az iskolákban 1464 gimnáziumi és 944 polgári iskolai tanulót osztályoztak. Természetesen ezek nem mind szegedi szülők gyermekei. A tanulók jelentékeny százaléka idegenből került a szegedi iskolákba. Itt a gimnáziumok vezetnek, hisz gimnáziuma csak a nagyobb városoknak van, míg polgárijá csaknem minden jelentősebb községnek. A gimnáziumokban 21,6 %-a a tanulóknak internátusi és 8,8 %-a bejáró. Az iskolának tehát számolnia kell azzal, hogy a tanulók egy ötödének szüleivel az érintkezés nehezebb és csaknem minden tizedik tanulóval csak korlátozott mértékben rendelkezhetik, vagyis tekintettel kell lennie a ki-bejárás nehézségeire. A polgári iskoláknál internátusra nem is szoktunk gondolni, pedig a tanulóknak itt is 6 %-a internátusi. A MÁV. fiúnevelő internátus hoz ugyanis ide 45 polgáristát. A bejárók száma ezzel szemben lényegesen nagyobb, mint a gimnáziumnál láttuk: a tanulóknak 13,8 %-a, tehát csaknem minden ötödik tanuló. Érdemes lenne megállapítani, hogy a 383 internátusi ellátásban levő és 313 bejáró tanuló gazdasági szempontból mit jelent Szegednek. Különösen fontos ez manapság, mikor ezt a

¹ *Finnország iskolái.* (Nevelésügyi Szemle IV. évf., 7—8. sz.); de 1. még erre a témakörre: *Kispál Magdolna* cikkét: *A finn népiskola* (N. Sz. III. évf. 74. és köv. old.)